

Ślady czasu. Historia
1 klasa liceum ogólnokształcącego i technikum
zakres rozszerzony
Kryteria oceniania – propozycja

Poniższy zestaw wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny uwzględnia planowane osiągnięcia ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności zawarte w rozkładzie materiału i planie wynikowym zintegrowanym z serią *Ślady czasu*. Zestaw ten to jedynie propozycja. Nauczyciel może wykorzystać przedstawiony podział wymagań w swojej pracy dydaktycznej lub zmodyfikować go tak, by w pełni odpowiadał on specyfice klasy i indywidualnym możliwościom uczniów, z którymi pracuje.

Wymagania edukacyjne uwzględnione w poniższych kryteriach oceniania są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i zawartą w rozporządzeniu z dnia 8 marca 2022 r., [zmienioną rozporządzeniem z dnia 28 czerwca 2024 r.](#)

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Historia – od opowieści do nauki	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych epok historycznych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: historia, prehistoria (prahistoria, pradzieje), historiografia, źródło historyczne 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • różne metody rachuby czasu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: hagiografia, archiwistyka • różnice w podziale historii powszechnej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: chronologia <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę nauk pomocniczych historii • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów Cycerona <i>Historia magistra vitae est</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości 	<p>i historii Polski na epoki</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić klasyfikację źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych 	<p>i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Pradzieje ludzkości	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między historią i prehistorią (prahistoria, pradzieje) • znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji • znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria (prahistoria, pradzieje) • znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kreacjonizm, teoria ewolucji • różnice między dwoma teoriami dotyczącymi pojawienia się życia na Ziemi – kreacjonizmem i teorią ewolucji • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: <i>homo sapiens</i> (człowiek rozumny <i>współczesny</i>), <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzny Półksiężyc 	

			<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną 		
3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) postać: Hammurabiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Międzyrzecze, miasto-państwo, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Persja <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Międzyrzecze 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: pismo klinowe, teokracja uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Sargona I Wielkiego, Tiglatpilesara III, Nabuchodonozora II, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: ziggurat, imperium, <i>Epos o Gilgameszu</i>, Akad, Babilon, Asyria wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego znaczenie polityki tolerancji, stosowanej wobec podbitych ludów przez Cyrusa II Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny imperium akadyjskiego, imperium 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: politeizm, satrapie, szachinszach znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii porównać politykę wobec podbitej ludności stosowaną przez Babilończyków i Persów za panowania Cyrusa II Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości

			starobabilońskiego, imperium asyryjskiego, imperium nowobabilońskiego, imperium perskiego		
4. Egipt faraonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postać: Narmera, Dżesera • warunki naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: faraon, piramida, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus • wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał • wskazać na mapie Egipt 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Kleopatry • zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Narmera • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt, katarakta, księga umarłych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić cechy kultury egipskiej • wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Totmesa I, Totmesa III, Amenhotepa IV (Echnatona), Ramzesa II • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić dzieje państwa egipskiego • wyjaśnić znaczenie reform wprowadzonych przez Amenhotepa IV (Echnatona) • wskazać na mapie Luksor, Gizę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii – nauki o dziejach starożytnego Egiptu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać wierzenia Mezopotamii i Egiptu

			<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego • opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan 		
5. Starożytny Izrael	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona, Jahwe <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Królestwo Judy, Judea, religia monoteistyczna, naród wybrany judaizm, Ściana Płaczu, menora • uwarunkowania geograficzne Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci biblijne: Jakuba, Mojżesza • okres niewoli egipskiej (XVII–XIII w. p.n.e.) • czas zjednoczenie plemion żydowskich (XI w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: niewola babilońska, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga, Filistyni • znaczenie Biblii dla poznania dziejów starożytnego Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela oraz granice 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas wyprowadzenia Hebrajczyków z Mezopotamii (XIX w. p.n.e.) • okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Kanaan, Talmud, prorocy, diaspora • czym różniły się pierwsza i druga świątynia jerozolimska • przyczyny powstania diaspory żydowskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu • wskazać na mapie tereny podbite przez 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać historyczną: Omriego • czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) • czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie religii żydowskiej dla rozwoju wierzeń monoteistycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Masadę • wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową

		Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.	Królestwo Izraela oraz uznające jego zwierzchnictwo		
6. Starożytne Chiny i Indie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) • czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, Ariowie, ludy indoeuropejskie, • wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki Huang He, Jangcy, Indus, Ganges 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) • czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) • postać: Aśoki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pismo piktograficzne, pismo ideograficzne • przyczyny budowy Wielkiego Muru <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) • czas powstania imperium Maurjów (IV w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: okres wedyjski, sanskryt <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Harappę i Mohendźo Daro 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Ying Zhenga (Shi Huangdi), Aśoki, <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mandaryn, radża, warna, kasta, pariasi, dobre prawo <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać organizację państw i społeczeństw starożytnych Chin i Indii • wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Starożytna Grecja					

<p>7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochodzenie nazwy: Hellenowie i Grecy • ramy chronologiczne wieków ciemnych (XII–IX w. p.n.e.) i wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hellada, Hellenowie, wieki ciemne, <i>polis</i>, agora, rada, zgromadzenie ludowe, wielka kolonizacja grecka, pismo alfabetyczne <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: oligarchia, demokracja, tyran, tyrania, arystokracja, hoplici, metropolia • wpływ warunków naturalnych Grecji na kolonizację wybrzeży Morza Śródziemnego i Czarnego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji • opisać przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać formy ustrojowe greckich <i>poleis</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie, zasięg kolonizacji greckiej w okresie VIII–VI w. p.n.e. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Massalia – dzisiejsza Marsylia) • scharakteryzować kolonizację grecką w odniesieniu do zasięgu oraz konsekwencji kulturowych, politycznych i gospodarczych
<p>8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich <i>poleis</i></p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 508–507 p.n.e., 462–450 p.n.e. • postacie: Likurga, Peryklesa • ustroje polityczne greckich <i>poleis</i> – Sparty i Aten 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 594 p.n.e. • postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 621 p.n.e. • okres tyranii Pizystratydów (561–510 p.n.e.) • reformy Solona <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas wydania Wielkiej Rhetry (poł. VII w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Rhetra, agoge, heliaja 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim • ocenić funkcjonowanie demokracji ateńskiej czasów Peryklesa, wskazując jej mocne i słabe strony

	<ul style="list-style-type: none"> kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkowie, heloci, archonci, areopag, rada pięciuset, ostracyzm, metojkowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie starożytne Ateny i Spartę 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Związek Peloponeski (Symmachia Spartańska), apella, eklezja, demagog, demokracja bezpośrednia, demokracja pośrednia wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej <i>polis</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: strateg, strząśnięcie długów ewolucję ustroju Aten od monarchii przez oligarchię do demokracji <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego wskazać na mapie zasięgi terytorialne <i>poleis</i> spartańskiej i ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten wyjaśnić, na czym polegała oryginalność rozwiązań ustrojowych w Sparcie 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach
9. Wojny grecko-perskie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e. postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. postać: Dariusza I przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego etapy wojen grecko-perskich bitwy pod Platejami, Mykale 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 449 p.n.e. decyzje pokoju kończącego wojny grecko-perskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Imperium Achemenidów, II Związek Morski 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 371 p.n.e., 362 p.n.e. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, Plateje, Mykale 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić postawę wodzów greckich w wojnie z Persami

	<ul style="list-style-type: none"> • obowiązki państw należących do Związku Morskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: triera, falanga, Związek Morski • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg wojen grecko-perskich • wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich 		
10. Kultura starożytnych Greków	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 776 p.n.e. • postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Safonę • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 387 p.n.e. • czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) • postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: herosi, Panatenaże, misteria, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platonskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–IV w. p.n.e.) • koncepcję <i>paidei</i> i edukacji klasycznej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską • rozpoznać osiągnięcia kulturowe starożytnych

	<p>tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków 	<p>jońska filozofia przyrody, pankration</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać wygląd greckiej świątyni podać przykłady greckich budowli wskazać na mapie Olimpię i górę Olimp 	<p>Akademia Platońska, Likejon, sofisci, kanon, Erechtejon, Propyleje, chryzelefantyna</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić genezę teatru greckiego wskazać na mapie Delfy, Milet wymienić najważniejsze budowle i rzeźby Akropolu w Atenach scharakteryzować twórczość Fidiasza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego podać przykłady greckich rzeźb omówić poglądy filozofów greckich przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji 	<p>Greków w dziedzinie filozofii, teorii społecznej, literatury i sztuki</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować założenia edukacji klasycznej
11. Imperium Aleksandra Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) postacie: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego), Dariusza III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. postacie: Filipa II, Demostenesa cechy kultury hellenistycznej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki, satrapie, wojny diadochów, kultura hellenistyczna <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> główne ośrodki rozwoju kultury hellenistycznej (Aleksandria, Pergamon, Ateny) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: synkretyzm religijny, Biblioteka Aleksandryjska znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji specyfikę kultury hellenistycznej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Epikura, Zenona z Kition, Euklidesa, Archimedes, Eratostenesa z Cyreny, Kallimacha z Cyreny, Teokryta z Syrakuz nurty filozoficzne powstałe w okresie hellenistycznym: stoicyzm, epikureizm, cynizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady wzajemnego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego podać przykłady osiągnięć kultury hellenistycznej

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Macedońskiego 	<ul style="list-style-type: none"> opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II porównać falangi grecką i macedońską przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie wskazać na mapie Cheroneę, rzekę Granik, Issos, Gaugamełę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić charakterystyczne cechy kultury hellenistycznej 	<p>przenikania się wpływów cywilizacyjnych świata greckiego i starożytnego Wschodu w epoce hellenistycznej</p>	
Starożytny Rzym					
12. Powstanie starożytnego Rzymu i jego podboje	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e., 260 p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. postacie: Romulusa, Remusa, Hannibala, Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim” warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego podboje Rzymu w Italii przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. postacie: Eneasza, Pyrrusa, Gajusza Mariusza bitwę pod Mylae, Kannami, Zama <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reformy Mariusza, armia obywatelska, armia zawodowa, legion przyczyny i znaczenie reform Mariusza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Etruskowie, Samnici, kohorta, centuria, taran, rostra przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie ziemie zajmowane przez Etrusków wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum wyjaśnić pojęcia obywatela i obywatelstwa 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać postawę dwóch wodzów Hannibala i Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim” porównać znaczenie pojęcia obywatel w <i>polis</i> ateńskiej i republikańskim Rzymie scharakteryzować recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Italia, Etruskowie, Samnici, forum, Kapitol, wojny punickie, Kartagina triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum • wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki Rzymu • wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i>, „sprawa doszła do trzeciego szeregu” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zame, Pydnę 	<p>państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację armii rzymskiej 	<p>w republikańskim Rzymie</p>	
13. Rzym – od republiki do cesarstwa	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 52 p.n.e. • postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • dokonania Juliusza Cezara 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 133–122 • postacie: Tyberiusza i Mariusza Grakchów, Marka Brutusa, Marka Lepidusa • reformy braci Tyberiusza i Mariusza Grakchów <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. • postać: Lucjusza Sulli • uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: S.P.Q.R., ekwici <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić drogę Oktawiana Augusta do władzy • wyjaśnić przyczyny upadku republiki rzymskiej

	<p>Antoniusza, Oktawiana Augusta</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • zasady funkcjonowania pryncypatu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni plebejscy (ludowi), dyktator, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie • wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: nobiles, reformy agrarne, proletariusze, optymaci, popularowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać oznaki kryzysu republiki rzymskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim • wyjaśnić przyczyny walki między optymatami i popularami • scharakteryzować zasady pryncypatu • wskazać na mapie Kapuę, Rubikon 	<p>liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej 	
14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 293 n.e. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 9 n.e., 378 n.e. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion

	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego • przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: plebs, Wał Hadriana, Wał Antonina, romanizacja, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra • podział społeczeństwa za czasów cesarstwa w Rzymie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: latyfundium, tetrarchia, rada cesarska, solid, Hunowie • zasady funkcjonowania tetrarchii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Attyli • decyzje zawarte w edykcje Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: limes, aureus, edykt Karakalli, kolonat, kolonowie, prefektura, barbarzyńcy Ostrogoci • przyczyny wprowadzenia kolonatu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu • wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana • scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: aureus <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Las Teutoburski, Adrianopol • omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi • wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich 	<p>barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić próby reform w cesarstwie • ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy
--	---	--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie 				
15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. postacie: Jezusa, Nerona sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie postanowienia edyktu mediolańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: kult cesarski, chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół powszechny, Kościół katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, herezja, poganin, religia panująca, sobór <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić genezę chrześcijaństwa opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 380 n.e. postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu wyjaśnić symbolikę chrystogramu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 325 n.e. religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: arianizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze Rzymian

<p>16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. • postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Mecenasa, Tacyta, Polibiusza • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, kolumna, termy, akwedukty, beton, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 312 p.n.e. • postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tulliusza Cyncerona, Marka Aureliusza, Marka Kwintyliana, <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: portyk, Via Appia, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka • znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 45 p.n.e. • postacie: Seneki, Witruwiusza, Celsusa, Sosigenesa, Marka Warrona • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: porządek kompozytowy, wille, insule, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • zasadę działania akweduktu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm • znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać budowle rzymskie istniejące do dziś na Półwyspie Apenińskim w dawnych prowincjach rzymskich • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian • wskazać różnicę między architekturą rzymską i grecką
Bizancjum i świat islamu					
<p>17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 476, 527, 532, 726 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Belizariusza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 532, 726 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie Nika 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie

	<ul style="list-style-type: none"> postać: Justyniana I Wielkiego cele polityki Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego wskazać na mapie Konstantynopol 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: patriarcha Konstantynopola cel wydania Kodeksu Justyniana <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Prokopiusza z Cezarei, Leona III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: filar, galeria, baptysterium, atrium, przypora <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki wskazać na mapie Rawennę 	<ul style="list-style-type: none"> przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej 	<p>nazwano „nowym Rzymem”</p>
18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 622 wiek, w którym spisano Koran postać: Mahometa kierunki ekspansji arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 632, 732 pięć filarów islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: ramadan, imam, muezzin, mufti, arabski, cyfry arabskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić nauki głoszone przez 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 711 postacie: Awicenny, Muhammada Ibn Musy al-Chuwarizmiego cechy kultury arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: umma, islamizacja, arabizacja, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> osiągnięcia kultury i nauki świata islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Umajjadzi, astrolabium <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić stosunek Arabów do podbitej ludności 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza wyjaśnić wzajemne wpływy cywilizacji

	<ul style="list-style-type: none"> główne założenia islamu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę 	<p>Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Poitiers, Kordobę wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. 	<p>astrolabium, kultura orientalna</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów 		islamskiej, łacińskiej i bizantyńskiej
Europa średniowieczna					
19. Państwa barbarzyńskie i monarchia Karola Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 496, 800 postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego nazwy pierwszych państw germańskich i ich lokalizację terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Wandalowie, Wizygoci, Ostrogoci, Longobardowie, Anglowie, Sasi, Jutowie, Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 732, 751, 754, 814 postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego wiek, w którym powstały pierwsze państwa barbarzyńskie (germańskie) wiek, w którym Germanie się chrystianizowali okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwo, marchia, <i>missi dominici</i> 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 756, 771 postacie: Alkuina, Einharda kompetencje majordoma <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, missi dominici, kapitularz, szkoła pałacowa, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, manuskrypt, minuskuła karolińska sposób funkcjonowania państwa Karola Wielkiego znaczenie sakry królewskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: denar <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać tworzenie się państw w Europie z uwzględnieniem ich chrystianizacji wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego wyjaśnić znaczenie renesansu karolińskiego dla kultury europejskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać ustroje monarchii patrymonialnej i Cesarstwa Rzymskiego wyjaśnić, na czym polegał patrymonialny i chrześcijański charakter wczesnośredniowiecznych monarchii

	<p>patrymonialna, monarchia chrześcijańska, beneficjum, renesans karoliński</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza 	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego • wskazać na mapie Akwizgran 	<ul style="list-style-type: none"> • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską 		
20. Państwo Ottonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 843, 962 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: traktat w Verdun, uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie, korona Rzeszy, uniwersalistycznego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 814, 911, 996, 1002 • postacie: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskiego Ottona III • ideę uniwersalistycznego Imperium Rzymskie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 955 • postacie: Ottona II, Teofano <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: dynastia Ludolfingów • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do drugiego odnowienia cesarstwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 919 • postacie: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać podobieństwa i różnice między uniwersalizmem Karolingów i Ottonów • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III

	<p>Imperium Rzymskie, zjazd gnieźnieński</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów 			
21. Powstanie nowych państw w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1066 • postać: Wilhelma Zdobywcy • kierunki ekspansji Normanów • podział plemion słowiańskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, chrystianizacja • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 862–863, 911 • postacie: Rościława, Cyryla, Metodego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Waregowie, wojowie, Państwo Wielkomorawskie, cyrylica, głagolica • znaczenie misji Cyryla i Metodego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 625, 988, 1001 • postacie: Karola III Prostego, Haralda I Pięknowiąsego, Kanuta Wielkiego, Eryka Zwycięskiego, Samona, Włodzimierza I Wielkiego, Stefana I Wielkiego • okoliczności powstania państw tworzonych przez wikingów • czas i okoliczności powstania państw słowiańskich w Europie Środkowej i Wschodniej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 955 • postacie: Mojmira, Świętopełka, Waclawa, Asparucha, Ruryka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: tkanina z Bayeux, Awarowie • znaczenie bitwy na Lechowym Polu w historii Węgier <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić treść tkaniny z Bayeux • przedstawić proces tworzenia się państw 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić skutki ekspansji Normanów • wyjaśnić, dlaczego Europę Środkowo-Wschodnią określa się mianem „młodszej Europy” • ocenić znaczenie misji Cyryla i Metodego dla średniowiecznej Europy

	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić na mapie kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces tworzenia się Państwa Wielkomorawskiego • wskazać na mapie Państwo Wielkomorawskie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: rolnictwo żarowe, państwo Samona, sławizacja, Ruś Kijowska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Północnej w X–XI w. 	<p>w Europie Środkowo-Wschodniej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Środkowo-Wschodniej w VII–XI w. • przedstawić proces chrystianizacji państw Europy Środkowo-Wschodniej 	
22. Feudalizm w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 476 <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasady, na których oparty był feudalizm • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), domena, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet, beneficjum <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić genezę feudalizmu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • feudalną strukturę społeczną <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić stosunki panujące między panami a poddanymi • dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej • omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie systemu feudalnego • zasady: wasal mojego wasala jest moim wasalem” i „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego • wyjaśnić znaczenie systemu feudalnego dla więzi społecznych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić społeczne, gospodarcze i polityczne skutki feudalizmu • wyjaśnić proces osłabienia i rozbitcia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym 		średniowiecznej Europy	
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 1054, 1075, 1077 • postacie: Grzegorza VII, Henryka IV, Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána • zakony średniowieczne: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, wielka schizma wschodnia, inwestytura, papocezaryzm, cesaropapizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1098, 1122 • postacie: Kaliksta II, Henryka V • postanowienia <i>Dictatus papae</i> • postanowienia konkordatu z Wormacji • przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, ekskomunika, bulla • przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przebieg sporu o inwestyturę pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Leona IX, patriarchy Michała, św. Roberta z Molesme <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: <i>christianitas</i>, uniwersalizm papieski, antypapież, <i>pójść do Canossy</i> • motywy działania papieża podczas sporu o inwestyturę • motywy działania cesarza podczas sporu o inwestyturę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego • wskazać na mapie granice podziału chrześcijaństwa w XI w. • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę • wyjaśnić znaczenie wielkiej schizmy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1059, 1123 • postanowienie I soboru laterańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: reguła <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać założenia reformy kluniackiej • scharakteryzować istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskiej) • wyjaśnić przyczyny charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie • ocenić wpływ zakonów na rozwój gospodarczy i kulturalny średniowiecznej Europy

			wschodniej dla chrześcijaństwa		
24. Wyprawy krzyżowe	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1095, 1096 • postaci: Urbana II, Gotfryda z Bouillon • apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont • przyczyny i skutki wypraw krzyżowych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Ziemię Świętą • wskazać na mapie Jerozolimę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1099, 1113, 1118, 1144, 1191 • postaci: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossa, Saladyna <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Turcy seldżuccy • motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1204, 1291, 1311 • postaci: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego, Jakuba de Molay, Filipa IV Pięknego, Hermana von Salzy • cele i przebieg wybranych krucjat • organizację zakonów rycerskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: rekonkwista, templariusze, joannici, Krzyżacy, kraje Lewantu • cel powoływania zakonów rycerskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Cesarstwo Łacińskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Akkę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1212 • losy zakonów rycerskich po okresie krucjat <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: krucjata dziecięca • znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie trasy wypraw krzyżowych • wymienić zakony rycerskie powstałe w Ziemi Świętej i wyjaśnić przyczyny ich utworzenia • wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej • wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić rolę zakonów rycerskich w średniowiecznej Europie • omówić religijne, polityczne i społeczne przyczyny i skutki wypraw krzyżowych • wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat • omówić wpływ krucjat na relacje chrześcijańsko-muzułmańskie • ocenić postawy uczestników krucjat • wyjaśnić związek między reformami gregoriańskimi a ruchem krucjatowym • scharakteryzować uwarunkowania i skutki rekonkwisty

<p>25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i konsekwencje ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. • elementy urbanistyczne średniowiecznego miasta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: ruch kolonizacyjny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wygląd średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strukturę społeczną średniowiecznego miasta • strukturę społeczną średniowiecznej wsi • różne formy produkcji i handlu w epoce średniowiecza <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dwupółwka, trójpółwka, cech, gildia, akt lokacyjny, wolnizna, bank, weksel, sołtys, patrycjat, pospólstwo, plebs <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pięniężna • wskazać korzyści wynikające ze stosowania trójpółwki 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizację władzy w Republice Weneckiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hanza niemiecka, komuna miejska (republika miejska), republika kupiecka, doża, burmistrz, rajca, Wielka Rada, Mała Rada (Signoria), • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółwką i trójpółwką • omówić zmiany, jakie zaszły w rolnictwie w XI–XIII w. • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. • opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu • omówić rolę Hanzy niemieckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast (w tym republik kupieckich) • ocenić społeczne i gospodarcze skutki ożywienia gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • wyjaśnić rolę zmian klimatycznych dla przemian gospodarczych w średniowiecznej Europie
---	--	--	--	---	--

<p>26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1122, 1164, 1214, 1215 • postać: Jana bez Ziemi • przejawy walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. • cechy stanu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cesaropapizm, Wielka Karta Swobód, stan, monarchia stanowa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1250–1273, 1152, 1265, 1302 • postacie: Innocentego III, Henryka II, Henryka VI • przyczyny powstania ustroju monarchii stanowej • monarchię stanową w Anglii • monarchię stanową we Francji • monarchię stanową w Niemczech <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: reprezentacja stanowa, Izba Gmin, Izba Lordów, Stany Generalne, wielkie bezkrólewie • powody walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1346, 1356 • postacie: Tomasz Becketa, Ludwika IX Świętego, Karola IV Luksemburskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Złota bulla, suwerenność państwa, Reichstag • przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej • przyczyny powstania silnych państw monarchii we Francji i Anglii • rolę reprezentacji stanowej w monarchii stanowej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać powstanie reprezentacji stanowych w Anglii i we Francji • potrafi wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hoftag, konstytucje clarendońskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać powstanie reprezentacji stanowej w Niemczech • wymienić postanowienia Złotej bulli • opisać proces powstawania monarchii stanowych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową • wyjaśnić związek między rywalizacją między papieżem i cesarstwem w XI–XII w. a walką o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. • wskazać na związek między upadkiem idei uniwersalistycznej i powstaniem silnych monarchii we Francji oraz Anglii • ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie • opisać proces narodzin parlamentaryzmu w Europie
--	---	--	--	--	--

27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 966 • postaci: Mieszka I, Dobrawy • osadę w Biskupinie z ok. VIII w. p.n.e. • najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich • okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: plemię <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 972, 990 • postaci: Galla Anonima, Hodona • okoliczności powstania państwa polskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gród, drużyna • przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 968, 992 • postaci: Jordana, Świętosławy, Czcibora • podboje Mieszka I <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ród Piastów, biskupstwo misyjne, <i>Dagome iudex</i> • konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jak doszło do bitwy pod Cedynią 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • treść <i>Dagome iudex</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wieleci, sąd w Kwedlinburgu, <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I • opisać zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego • ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • wyjaśnić uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji
28. Bolesław Chrobry i jego państwo	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 992, 1000, 1025 • postać: Bolesława Chrobrego • okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 990, 997, 999, 1018 • postaci: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1002, 1003, 1013 • postaci: Henryka II, Mieszka II, Ryczezy • strukturę społeczną w państwie wczesnopiastowskim 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Bolesława Chrobrego

	<ul style="list-style-type: none"> organizację państwa pierwszych Piastów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerbiec, kasztelan <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, arcybiskupstwo gnieźnieńskie, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego cele zjazdu gnieźnieńskiego istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić etapy konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem wymienić postanowienia pokoju w Budziszynie 	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia pokoju w Budziszynie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: regalia motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. konsekwencje wojen z cesarstwem konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś opisać przebieg wojny z Niemcami 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego wskazać na mapie Milsko, Miśnię, Łużyce, Grody Czerwieńskie, Czechy, Morawy, Słowację scharakteryzować organizację państwa wczesnopiastowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić polityczne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich wyjaśnić znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego
--	---	--	---	--	--

<p>29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1025, 1039 1047, 1076, 1138 • postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1031, 1034, 1037, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 • postacie: Mieclawa, Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa • reformy Kazimierza Odnowiciela • rządy Władysława Hermana <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: centralizacja i decentralizacja władzy • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • istotę sporu pomiędzy Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa • wskazać skutki najazdu Brzetysława 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1050, 1079, 1106, 1121–1122, 1135, 1136 • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać przykłady centralizacji i decentralizacji władzy w państwie pierwszych Piastów • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego • scharakteryzować politykę Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła • wskazać na mapie zmiany terytorialne podczas panowania pierwszych Piastów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić postępowanie Bolesława Śmiałego wobec biskupa Stanisława • dokonać bilansu panowania pierwszych Piastów
---	--	--	--	---	--

<p>30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1138, 1241 • postacie: Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia dzielnicowego • ustawę sukcesyjną Bolesława Krzywoustego • bitwę pod Legnicą <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1141, 1144, 1146, 1180, 1194, 1227 • postacie: Salomei, Leszka Białego, Henryka Brodatego • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski • cele najazdu mongolskiego na Polskę • postanowienia układu w Krzyszkowie • postanowienia zjazdu w Łęczycy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu • cele spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie dzielnice, które Bolesław Krzywousty przekazał synom w testamencie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1177, 1195 • postanowienia układu w Krzyszkowie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: zjazd w Łęczycy, zjazd w Gąsawie • nieskuteczność zasady senioratu • konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić przebieg walk o tron senioralny • wyjaśnić, dlaczego upadła zasada senioratu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego dla Polski • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić rolę państwa Henryków śląskich w procesie zjednoczenia Polski • ocenić konsekwencje upadku zasady senioratu dla państwa polskiego • ocenić konsekwencje upadku zasady pryncypatu dla państwa polskiego • wyjaśnić, dlaczego zagrożeniem dla państwa, były interesy poszczególnych władców dzielnicowych
<p>31. Ziemie polskie w XIII w.</p>	<p>Uczeń zna:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1235 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1283 	<p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1295, 1300, 1305 • postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Innocentego IV, Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa • treść Złotej bulli z Rimini • zagrożenia ze strony Marchii Brandenburskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla z Rimini • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego • zagrożenie dla Polski ze strony Prusów • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork • przedstawić konflikt z Krzyżakami o ziemię chełmińską 	<ul style="list-style-type: none"> • postać: Hermana von Salzy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Słowianie połabscy, ziemia chełmińska, Nowa Marchia, plemiona pruskie • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski • wskazać próby przewyciężenia rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. • przedstawić próby zjednoczenia Polski • omówić zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • wskazać na mapie Marchię Brandenburską 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów • wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów • wyjaśnić znaczenie Kościoła dla przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich
--	--	---	--	--	---

<p>32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1211, 1257 plan średniowiecznej wsi plan średniowiecznego miasta podział stanowy społeczeństwa zamieszkującego ziemię polskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wolni goście, zasadzca, sołtys, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać, jakie przemiany gospodarcze dokonały się w Europie Zachodniej w XI– XII w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: prawo magdeburskie, prawo lubeckie, prawo średzkie, prawo chełmińskie konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim omówić różnice między lokacjami na prawie chełmińskim oraz średzkim wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować zasady osadnictwa na prawie niemieckim ocenić wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na rozwój społeczno-gospodarczy państwa polskiego wyjaśnić wpływ kolonizacji na rozwój fundacji klasztornych ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
<p>Schylek średniowiecza</p>					
<p>33. Europa w XIV i XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1309–1377, 1337–1453 postać: Joanny d’Arc genezę konfliktu między Anglią i Francją 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1356, 1360, 1415, 1455–1485 postacie: Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1302, 1309, 1346, 1378–1417, 1453 postacie: Bonifacego VIII, 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej wskazać na mapie posiadłości angielskie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w.

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: wojna stuletnia 	<ul style="list-style-type: none"> konflikt między rodzinami Yorków i Lancasterów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: niewola awiniońska, antypapież, Wojna Dwóch Róż przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. przyczynę walk o koronę angielską 	<p>Urbana VI, Edwarda III</p> <ul style="list-style-type: none"> treść bulli <i>Unam Sanctam</i> postanowienia pokoju w Brétigny <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny kryzysu papieżstwa w XIV w. przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej 	<p>we Francji w XIV–XV w.</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać Wojnę Dwóch Róż wymienić skutki Wojny Dwóch Róż
34. Niepokoje późnego średniowiecza	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1347–1352 postać: Jana Husa przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1358, 1381, 1415, 1419–1436 postacie: Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki, Wata Tylera 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1323 postacie: Jana Wiklifa, Karola II Złego postanowienia soboru w Konstancji 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: ruch lollardów konsekwencje zawarcia kompaktów praskich 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XI–XIII w.

	<p>w Europie w XIV–XV w.</p> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm, husytyzm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> kryzysy religijne w Europie w XIV–XV w. przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: pandemia, ruchy heretyckie, taboryci, żakieria cele działania Jana Husa 	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia kompaktów praskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>), kompaktaty praskie wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. idee głoszone przez Jana Wiktora motywy działania taborytów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. wskazać na mapie zasięg husytyzmu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy wyjaśnić rolę soboru w Konstancji w przezwyciężeniu kryzysu w Kościele 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w. wskazać na mapie zasięg powstania Wata Tylera, żakierii oraz powstania we Flandrii scharakteryzować bunty społeczne i niepokoje religijne w okresie późnego średniowiecza
35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1396, 1444, 1453 postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęci: sułtan <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1348, 1389 postać: Mehmeda II Zdobywcy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: bombardy konsekwencje ekspansji tureckiej dla Europy w XIV–XV w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Murada I, Konstancyna XI konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postać: Orhana <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać podboje tureckie w Europie wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić różnice w technice wojennej między Turkami a Europejczykami

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka 	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa 	<p>Cesarstwa Bizantyńskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska 	
36. Kultura średniowiecznej Europy	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: św. Jadwigi • etos średniowiecznego rycerza • styl romański • styl gotycki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać ceremonię pasowania na rycerza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia • legendę o życiu św. Jadwigi • średniowieczne wzorce osobowe • architekturę i sztukę romańską i gotycką • pierwsze uniwersytety średniowiecznej Europy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: teocentryzm, <i>Biblia pauperum</i>, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: François Villona • legendy arturiańskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, narteks, ambit, maswerki, gargulce • potrzebę rozpowszechniania kultu świętych w średniowiecznej Europie <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza • scharakteryzować sztukę i architekturę romańską i gotycką • omówić rolę uniwersytetów w średniowieczu • dostrzec przenikanie się wierzeń pogańskich i chrześcijańskich w średniowiecznej Europie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza • porównać boloński i paryski wzorzec uniwersytetu • scharakteryzować przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza, w tym rolę franciszkanów i dominikanów • rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego <i>christianitas</i> (łacina, etos rycerski, sztuka gotycka) • scharakteryzować znaczenie scholastyki dla

		<p>tympanon, fasada, polichromie, rozety, romanizm, gotyk</p> <ul style="list-style-type: none"> • przemiany, jakie zachodziły w życiu religijnym średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić cechy kultury średniowiecznej • podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej • wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego 		<p>rozwoju teologii, filozofii, nauk przyrodniczych</p>
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
<p>37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XIV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1308, 1320, 1333 • postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 • postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: prawo składu • ideę zjednoczenia Władysława Łokietka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1267, 1288, 1327 • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces jednoczenia ziem 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozycję Polski na arenie międzynarodowej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie • scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbitcia dzielnicowego • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka

		<ul style="list-style-type: none"> • starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami • znaczenie koronacji Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski 	<p>polskich przez Władysława Łokietka</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka • wskazać na mapie granice ziem utraconych na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 • przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta 	
38. Państwo Kazimierza Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1333, 1343, 1364, 1370 • postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1335, 1339, 1349, 1366 • postacie: Jana Luksemburskiego • stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia zjazdów w Wyszehradzie • postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: regalia, Łemkowie, Bojkowie, Hucułowie, Rusini, Ormianie, marszałek, kanclerz, podskarbi, starosta, sąd odwoławczy • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego • dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego • wyjaśnić polityczne i kulturowe znaczenie ekspansji wschodniej podjętej w okresie panowania Kazimierza Wielkiego

		<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim 	<p>„zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego • wymienić narodowości zamieszkujące Królestwo Polskie w czasach Kazimierza Wielkiego 	
39. Unie Polski w XIV–XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1385 • postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły • przyczyny unii polsko-litewskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: unia personalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1339, 1384, 1386 • postać: księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: przywilej koszycki, herb • znaczenie unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1392 • postanowienia umowy w Krewie • postanowienia umowy wileńsko-radomskiej • postanowienia unii w Mielniku <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie unii Polski z Węgrami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej • postanowienia unii polsko-litewskiej w Mielniku jako dowód tendencji zjednoczeniowych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować rządę Władysława Jagiełły • ocenić znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów

			<ul style="list-style-type: none"> opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. wymienić postanowienia umowy w Krewie wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą 	
40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1228, 1409–1411, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka przyczyny wojen z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wielka wojna z zakonem, wojna trzynastoletnia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1415, 1440, 1454 postać: Pawła Włodkowica postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego postanowienia drugiego pokoju toruńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, lenno, ziemia chełmińska, ziemia michałowska, Żmudź, pierwszy pokój toruński, drugi pokój toruński rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 przebieg wojny trzynastoletniej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Związek Jaszczurczy, sobór w Konstancji konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie ziemie, na których wybuchły powstania antykrzyżackie wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.

		<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny wojny trzynastoletniej • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 • omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski 		
41. Monarchia stanowa w Polsce	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1454, 1505 • postać: Jana Olbrachta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1440, 1471, 1490, 1496 • strukturę społeczną w Polsce • główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich • konstytucję <i>Nihil novi</i> • kierunek polityki dynastycznej Jagiellonów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: przywileje generalne, sejmik 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego • postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce • wpływ przywilejów szlacheckich na gospodarkę i politykę Polski 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce • omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza • przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą i polityczną Polski • dokonać bilansu panowania władców polskich w XIV–XV w. • wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na utrwalenie unii polsko-litewskiej

		ziemski, sejm walny, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, polityka dynastyczna	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski wyjaśnić, w jaki sposób przywileje ograniczały rolę monarchy 	przywilejów przez monarchów	
42. Kultura średniowiecznej Polski	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Jana Długosza, Wita Stwosza najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecza w Polsce 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Pawła Włodkowica, Stanisława ze Skarbimierza zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów organizację szkolnictwa w Polsce pierwsze zdanie w języku polskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: polska szkoła prawa narodów, Drzwi Gnieźnieńskie rolę zakonów na ziemiach polskich w procesie chrystianizacji i rozwoju kultury <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej wymienić opactwa zakonów w Polsce omówić tematykę poruszaną przez 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać sceny na ołtarzu Wita Stwosza wyjaśnić, jaki wpływ na kulturę miała decyzja Mieszka I o przyjęciu chrztu ocenić wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich scharakteryzować i wyjaśnić znaczenie polskiej szkoły prawa narodów w XV w.

		<ul style="list-style-type: none"> • rolę uniwersytetu w Krakowie • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej 	<p>literaturę średniowieczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej 		
--	--	---	--	--	--